

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ПІДТРИМКА ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

С.О. Юшин, д.е.н., проф.

ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААНУ, м. Київ

Людська цивілізація, стверджує Дж.Бернал, своїм виживанням перед лицем стихійних лих і людського варварства зобов'язана саме сільському господарству [1, с.222]. Тому цілком логічним є те, що шлях України до державної незалежності розпочався у 1990 р. з прийняття нормативно-правових актів [2; 3; 4], зорієнтованих, по-перше, на пріоритетність соціального розвитку села та АПК, що об'єктивно впливає з виняткової значущості та незамінності вироблюваної продукції сільського господарства у життєдіяльності людини і суспільства, а також з потреби відродження селянства як господаря землі, носія моралі та національної культури, по-друге, на досягнення екологічної безпеки, створення здорових і безпечних умов життя і праці, доведення до підприємств усіх видів власності лімітів земле-, водо-, лісокористування, також нормативів плати за природні ресурси, нормативів штрафів за забруднення екології та нераціональне використання природних ресурсів, на пріоритетність екології над іншими проблемами соціально-економічного розвитку, широку державну підтримку екологічних заходів, й врахування громадської думки щодо розміщення шкідливих виробництв, та залучення різних джерел фінансування екологічних програм.

Серед основних принципів охорони навколишнього природного середовища (ОНПС) у 1991 р. Закон виділяє: пріоритетність вимог екологічної безпеки при обов'язковості додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської, управлінської та іншої діяльності; екологізацію матеріального виробництва на основі комплексності рішень щодо ОНПС використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій; обов'язковість екологічної експертизи; створення і функціонування мережі загальнодержавної і місцевих екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи; організація моніторингу НПС [5]. Тому аспекти інформаційно-аналітичної підтримки екологізації аграрного виробництва є актуальною задачею науки і практики.

З теоретичної точки зору, сам феномен життя складається із зростання і самоускладнення інформаційних аспектів потенційних можливостей матерії [1, с.30]. На сьогодні світ швидко входить у епоху інформаційного суспільства. Як відомо, у 2000 р. у Окінаві біла прийнята Хартія глобального інформаційного суспільства (ГІС) [6]. Декларація (Женева, 2003 р.) принципів «Побудова інформаційного суспільства (ІС) – глобальне завдання в новому тисячолітті» вказує, що використання і розгортання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) мають забезпечувати створення переваг у всіх аспектах нашого життя (у т.ч. й стосовно сільського господарства). Тут доречно зазначити, що за останні десятиліття у світі було прийнято багато актів й щодо ОНПС: Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття (Софія, 25 жовтня 1995 р.); Конвенція про захист навколишнього середовища на основі кримінального права (Страсбург, 4 листопада 1998 р.); Документ-Стратегія ОБСЄ у галузі економічного і екологічного розвитку (Маастрихт, 1-2 грудня 2003 р.) тощо. Усе це, враховуючи членство України у ФАО ООН та СОТ, вимагає зосередження уваги держави на питання інформаційно-аналітичної підтримки екологізації національного аграрного виробництва.

За роки державної незалежності Україна зробила важливі кроки на шляху до інформаційного суспільства. Так, прийнятий у 1992 р. Закон «Про інформацію» під інформацією розуміє документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та НПС [7]. Прийнятий у 1993 р. Закон «Про науково-технічну інформацію» орієнтував у напрямі створення Національної системи науково-технічної інформації як певної організаційно-правової структури, де формується державна інформаційна політика, а також здійснюється координація робіт по створенню, користуванню, зберіганню та поширенню національних ресурсів науково-технічної інформації з урахуванням інтересів національної безпеки [8], де продовольча та інформаційна види безпеки відіграють важливу роль. Прийнятий у 2008 р. Закон «Про Національну програму інформатизації» передбачав інформатизацію пріоритетних галузей економіки з врахуванням аспектів ОНПС [9], а Закон «Про Концепцію Національної програми інформатизації» актуалізує аспект інформатизації в галузі екології та використання природних ресурсів (на основі картографічних БД передбачається створення багатоцільової інформаційно-технологічної бази з використанням геоінформаційних технологій збирання, зберігання, аналізу всієї сукупності відомостей для моделювання і подальшого прогнозування екологічного стану територій) [10]. У 1999 р. було ратифіковано (Закон № 832) Конвенцію про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля. Прийняті у 2005 р. Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку ІС в Україні [11] наголосили на тому, що через відсутність національної стратегії

розвитку ІС в Україні та плану дій щодо її реалізації при відсутності координації зусиль державного і приватного секторів для ефективного використання наявних ресурсів; ефективність використання фінансових, матеріальних, кадрових ресурсів, спрямованих на виконання Національної програми інформатизації, впровадження ІКТ у соціально-економічну сферу, а зокрема в сільське господарство, є низькою. Прийняті у 2007 р. Основні засади розвитку ІС в Україні на 2007-2015 роки [12] орієнтовані на розвиток ІС в Україні та впровадження новітніх ІКТ в усі сфери суспільного життя і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування (пріоритетний напрям), а національна політика розвитку ІС в Україні ґрунтується на: пріоритетності науково-технічного та інноваційного розвитку держави, розвитку національної, галузевих і регіональних інформаційних систем, мереж та електронних ресурсів, інформаційно-аналітичних систем органів державної влади і місцевого самоврядування; прискоренні впровадження ІКТ в аграрному секторі економіки України, тощо.

Основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року [13] передбачають необхідність інтеграції України до ЄС та світового економічного простору при забезпеченні комплексного і сталого розвитку сільських територій на основі: впровадження і фінансового забезпечення загальнодержавних (і місцевих) програм використання та охорони земель, зокрема зменшення розораності земель, системи захисту їх від водної і вітрової ерозії, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, агролісомеліорації та меліорації земель, рекультивації порушених земель, стандартизації та нормування у сфері охорони земель; сприяння впровадженню ресурсозберігаючих, безпечних та екологічно чистих технологій виробництва сільськогосподарської продукції та продовольства.

Значна увага інформаційно-аналітичній підтримці екологізації аграрного виробництва була приділена у Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року [14], де наголошується пріоритет інноваційно-інвестиційного зміцнення матеріально-технічної бази аграрного сектору при впровадженні екологічно безпечних, ресурсо- та енергозберігаючих технологій. Визначені у програмі завдання охорони і підвищення родючості ґрунтів та екологізації сільськогосподарського виробництва має на меті оптимізацію структури посівних площ і сівозміни, розширення застосування ґрунтозахисних технологій обробітку, запобігання забрудненню ґрунтів, хімічну меліорацію ґрунтів, тощо. Крім того там передбачено створення системи інформаційного забезпечення управління аграрним сектором економіки, що відповідає сучасним міжнародним стандартам, яке спрямовано на: створення державної мережі інформаційно-маркетингових центрів із створенням на базі зазначених центрів автоматизованої інформаційно-аналітичної системи моніторингу виконання показників галузевого розвитку.

Висновки: проведений вище аналіз дозволяє зробити наступні висновки: процеси екологізації аграрного виробництва з огляду на визнання Україною пріоритетів сталого розвитку у перспективі набуватимуть усе більшу роль, проте їх повноцінна реалізація вимагає адекватного рівня інформаційно-аналітичної підтримки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бернал Джон. Возникновение жизни: Пер. с англ. – М.: Мир, 1969. – 391 с.
2. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві. Закон України № 400 від 17 жовтня 1990 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1990, № 45, ст.602.
3. Про економічну самостійність Української РСР. Закон України від 3 серпня 1990 року № 142-ХІІ // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1990, № 34, ст.499.
4. Концепція переходу Української РСР до ринкової економіки. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1990, № 48, ст. 632 .
5. Про охорону навколишнього природного середовища. Закон України № 1264 від 25 червня 1991 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991, № 41, ст. 546.
6. Окинавская хартия глобального информационного общества. // Дипломатический вестник. 2000. № 8. С. 51 - 56.
7. Про інформацію. Закон України № 2657 від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650.
8. Про науково-технічну інформацію, Закон України № 3322 від 25 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1993, № 33, ст.345
9. Про Національну програму інформатизації. Закон України № 74 від 4 лютого 1998 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1998, № 27-28, ст.181
10. Про Концепцію Національної програми інформатизації. Закон України № 75 від 4 лютого 1998 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1998, № 27-28, ст.182.
11. Про Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні. Постанова Верховної Ради України № 3175 від 1 грудня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 15, ст.131.
12. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки. Закон України № 537 від 9 січня 2007 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 12, ст.102.
13. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року. Закон України № 2982 від 18 жовтня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 1, ст.17.
14. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158 // Офіційний вісник України від 08.10.2007 - 2007 р., № 73, стор. 7, стаття 2715.